

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Zitting 1965—1966

Nr. 23a

EINDVERSLAG van de commissie van rapporteurs voor de ontwerpen van wet inzake:

- a. arbeidsongeschiktheidsverzekering;
- b. wijziging van de Ziektewet (Aanpassing aan de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering);
- c. wijziging van de Organisatiewet Sociale Verzekering (in verband met de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering).

Nadat het voorlopig verslag der commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

§ 1. Inleiding; Algemeen

De ondergetekende is bijzonder verheugd, dat men algemeen zijn grote waardering voor de voorgestelde regeling betuigde. De voorts jegens hemzelf, de Sociaal-Economische Raad, de Sociale Verzekeringsraad en de ambtenaren en andere deskundigen, die aan de voorbereiding van deze wetsontwerpen hebben medegewerkt, uitgesproken erkentelijkheid waardeert hij zeer.

Hij stelt het voorts op hoge prijs, dat algemeen werd ingestemd met de aan het wetsontwerp ten grondslag liggende overweging, dat voor de toepassing der wet niet beslissend behoort te zijn, *hoe* iemand arbeidsongeschikt is geworden, doch *dat* men het is. Hij acht dit een van de belangrijkste sociale rechtsbeginselen voor de komende tijd.

Sommige leden, die zich uit utiliteitsoverwegingen ermede konden verenigen, dat ter leniging van de (financiële) gevolgen van de arbeidsongeschiktheid het middel van de sociale verzekering was gekozen, achtten de door de ondergetekende in de memorie van toelichting gebezigde uitdrukking „periculum in mora” als een karakterisering van de huidige voor de loontrekkende bestaande situatie, enigszins overdreven. De ondergetekende is evenwel van oordeel, dat hier van een overdreven uitdrukkingwijze geenszins sprake is. Thans geldt voor de loontrekkende de Interimwet voor invaliditeitsrentetrekkingen. Het minimumkarakter van deze regeling — het ontbreken van aanspraken op uitkering bij arbeidsongeschiktheid beneden 55 pct. en het gebaseerd zijn van de uitkering op het loon van een ongeschoolde arbeider — alsmede het ontbreken in de regeling van effectieve revalidatiemogelijkheden brengen mee, dat ook ten aanzien van de loontrekkenden terecht van een „periculum in mora” kan worden gesproken. Naar de mening van de ondergetekende bestaat er alle aanleiding de huidige interimregeling met haar manco's zo spoedig mogelijk door een definitieve regeling te vervangen, welke met name in het uitkeringsvlak en op het gebied van de revalidatie de nodige verbeteringen biedt.

Met enige verwondering heeft de ondergetekende dan ook kennis genomen van de opmerkingen van de aan het woord zijnde leden met betrekking tot de beperktheid der regeling en

dat van de gelegenheid geen gebruik is gemaakt een regeling voor te bereiden volgens een moderne methodiek inzake de toedeling van maatschappelijke en sociale rechtvaardigheid. Wanneer deze leden gewag maakten van een zekere beperktheid van de voorgestelde regeling, dan moge de ondergetekende daartegenover opmerken, dat deze regeling, waarbij de bestaande ongevallenverzekeringen worden geïncorporeerd in een algemene arbeidsongeschiktheidsverzekering, hetgeen gepaard gaat met het verzekeren van uitkeringen bij algemene invaliditeit tot een niveau, dat hoger ligt dan dat van de huidige ongevallenuitkeringen, welke daarenboven welvaartsvast zijn, in samenhang met het centraal stellen van de revalidatie, een zodanig modern karakter draagt, dat zij haar weerga in andere landen van de wereld niet vindt. Sinds de indiening van het wetsontwerp heeft de ondergetekende in internationale kringen grote belangstelling waargenomen voor het nieuwe Nederlandse project en bij herhaling heeft hij mogen beluisteren, dat men voor de in ons land beoogde regeling grote belangstelling en waardering heeft. Met name heeft men in de kringen van het Internationaal Arbeidsbureau grote belangstelling voor de Nederlandse plannen. Het wil de ondergetekende voorkomen, dat de aan het woord zijnde leden de draagwijdte van de voorgestelde regeling belangrijk onderschatten.

De ondergetekende nam er met genoegen van kennis, dat vele andere leden, die verklaarden het niet noodzakelijk en zelfs overbodig te achten in het verslag nog in te gaan op details betreffende de voorgestelde regeling, hoe belangrijk die op zichzelf ook mogen zijn, zich konden verenigen met de voorstellen, welke ten aanzien van een aantal door hen genoemde kwesties in het wetsontwerp in zijn huidige vorm zijn uitgewerkt.

Naar aanleiding van de opmerkingen van een aantal leden, dat de in de memorie van toelichting ontwikkelde sociaal-wijsgerige grondslagen wel richtinggevend moeten zijn voor wetsontwerpen als het onderhavige, maar toch geen concrete oplossing kunnen bieden voor de hier aan de orde zijnde of met het wetsvoorstel verband houdende problemen moge de ondergetekende opmerken, dat al moet de sociaal-wijsgerige grondslag ener wettelijke regeling wel worden onderscheiden van de concrete oplossingen, ten dele tot uitdrukking komende in de vormgeving, een wettelijke regeling een zodanige grondslag niet kan missen. Dit ontkennen de aan het woord zijnde leden ook niet, daar zij zelf willen dat de gegeven sociaal-wijsgerige grondslagen richtinggevend en normatief zijn en bepaalde tendensen aangeven bij het nastreven van concrete oplossingen voor concrete gevallen en derhalve als zodanig wel degelijk van wezenlijke betekenis zijn.

De ondergetekende kan natuurlijk instemmen met de zienswijze van de aan het woord zijnde leden, dat voor het oplossen van de praktische problemen ook een bestudering en een analyse van vele feiten en verhoudingen nodig is. Dat daarbij aan het licht kan komen, zoals de aan het woord zijnde leden, gestaafd met enige voorbeelden stelden, dat bepaalde conclusies uit de meer algemene beginselen of wel niet ver genoeg dan wel juist te ver zouden gaan, is geenszins verwonderlijk. Daar daarbij kan blijken, dat bepaalde conclusies niet ver genoeg gaan, kan samenhangen met de omstandigheid dat, hetgeen op grond van algemene sociale beginselen wenselijk schijnt, in de praktijk, gezien de concrete sociale en economische omstandigheden, niet direct te verwezenlijken is. Het in beginsel sociaal wenselijke kan eerst gerealiseerd worden, wanneer het in concreto economisch mogelijk is. Bij het realiseren van sociale wenselijkheden moet nu eenmaal, wil men op redelijke en verantwoorde wijze te werk gaan, geleidelijkheid worden betracht. De geschiedenis van onze sociale wetgeving is daarvan een illustratief voorbeeld. Overigens is het in onze Nederlandse maatschappij gelukkig zo, dat aan sociaal wenselijke desiderata, welke vooralsnog in het kader van de sociale verzekering niet te verwezenlijken zijn, binnen het raam van de sedert kort in werking zijnde Algemene Bijstandswet op individuele basis een eindweegs kan worden tegemoet gekomen.

Anderzijds, zo betoogden de aan het woord zijnde leden, kan het volgen van bepaalde conclusies uit de meer algemene

beginselen ertoe leiden, dat de persoonlijke verantwoordelijkheid onder al te ver gaande collectieve voorzieningen zou gaan lijden. Zij wezen daarbij b.v. op een invoering van een volksverzekering tegen arbeidsongeschiktheid, die voor belangrijke groepen van zelfstandigen weliswaar hoogst gewenst is, maar minder noodzakelijk lijkt voor een kleinere groep onder hen, die langs de weg van particuliere verzekering voor zich zelf kunnen zorgen. Hoewel deze zaak thans niet actueel is — de ondergetekende is het advies van de S.E.R. over een uitbreiding van de arbeidsongeschiktheidsverzekering tot buiten de kring der loontrekkenden nog wachtende — zou hij toch reeds thans wel de opmerking willen maken, dat, wanneer te zijner tijd tot invoering van een volksverzekering zou worden besloten, het nodig zou kunnen zijn ook de kleinere groep, waarvan hierboven sprake is, daarin te betrekken ten einde de uitvoering technisch mogelijk te maken voor het overgrote deel der bevolking, waarvoor de voorziening wel strikt nodig zou zijn. Dezelfde overweging heeft destijds mede gegolden bij de algemene ouderdomsvoorziening en de algemene weduwen- en wezenverzekering, waarvan eveneens kan worden gezegd, dat deze voor een klein deel der bevolking niet bepaald nodig waren. Het was echter nodig deze betrekkelijk kleine groep in die verzekeringen te betrekken om voor het overgrote deel der bevolking, waarvoor de regeling wel nodig was, een technisch uitvoerbare regeling tot stand te brengen.

Het verheugt de ondergetekende, dat de aan het woord zijnde leden bij de bespreking van de internationale aspecten van het wetsontwerp hun waardering uitten voor de voorgestelde regeling, welke, naar de aan het woord zijnde leden stelden, zowel door het gekozen systeem van opbouw als door de hoogte der uitkeringen gunstig afsteekt en van de regelingen van de E.E.G. en van de internationale arbeidsverdragen van Genève betreffende deze materie en de code van sociale zekerheid van de Raad van Europa. Deze leden stelden nochtans de vraag of daardoor het belang en met name de mobiliteit der Nederlandse werknemers niet zou worden geschaad, die bij vestiging in België, Frankrijk of Duitsland in feite een lagere uitkering op grond van invaliditeit zouden kunnen krijgen dan hier het geval zou zijn geweest.

De ondergetekende vreest niet, dat door de voorgestelde regeling aan bedoelde mobiliteit belemmeringen in de weg worden gelegd. Wanneer men met het oog op het verkrijgen van arbeid in een ander land zich op vestiging elders beraadt, zijn het toch niet in de eerste plaats de daar geldende sociale voorzieningen, welke van doorslaggevende betekenis zijn voor de besluitvorming. Eerder zullen overwegingen in het persoonlijke vlak en de persoonlijke interesse, alsmede huisvestingsmogelijkheden en loonpeil van beslissende betekenis zijn. Bovendien, wanneer men bij overwegingen om zich elders te vestigen de aldaar geldende sociale voorzieningen in zijn beschouwingen betreft, kijkt men niet naar één bepaalde tak van verzekering, doch zal het geheel der sociale voorzieningen in ogenschouw worden genomen. Overigens worden door de bestaande internationale coördinatie-regelingen de belemmeringen tegen vestiging elders, welke het verschil in sociale voorzieningen mogelijk met zich zouden kunnen brengen, een eindweegs weggenomen.

De vraag of door de onderwerpelijke regeling niet een aanmerkelijk zwaardere sociale last op het bedrijfsleven wordt gelegd dan in de overige E.E.G.-landen, zou de ondergetekende niet zonder meer bevestigend willen beantwoorden. Hij merkt in dit verband op, dat de nieuwe regeling niet een geheel nieuwe last op het bedrijfsleven legt, doch een last, welke grotendeels in de plaats komt van bestaande sociale lasten. Bij invoering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering komen enerzijds de lasten van de ongevallenverzekering en anderzijds de lasten, verbonden aan de Interimwet voor invaliditeitsrentetrekking, te vervallen. De meerdere last, welke de nieuwe arbeidsongeschiktheidsverzekering ten opzichte van de huidige sociale lasten met zich brengt, is niet van zodanige betekenis, dat ten opzichte van de overige E.E.G.-landen van een enigszins zwaardere sociale last zou kunnen worden gesproken. Overigens moet men bij vergelijking van onze sociale lasten

met die van andere landen het geheel der sociale lasten in ogenschouw nemen. Daarbij is de aan de invoering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering verbonden extralast slechts van zeer beperkte betekenis.

§ 2. Kring der verzekerden

De ondergetekende stelt het op prijs, dat een groot aantal leden verklaarde ermede in te stemmen, dat het niet verantwoord was met de invoering van een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor loontrekkenden te wachten tot het advies van de S.E.R. over een volksverzekering inzake de arbeidsongeschiktheid zal zijn verschenen.

Zoals de ondergetekende ook reeds vroeger heeft uitgesproken acht hij de totstandkoming van een volksverzekering voor de arbeidsongeschiktheid in beginsel wenselijk, zonder dat hij zich daarmede over de inhoud of modaliteiten van zo'n regeling zou willen uitspreken. Hij heeft begrip voor de voorlopige terughoudendheid te dezer zake van de aan het woord zijnde leden, die als hun mening uitspraken, dat in de kringen van de zelfstandigen de meningen dienaangaande nog niet gevormd zijn. Met de aan het woord zijnde leden acht ook de ondergetekende het niet wenselijk thans in discussie te treden over de merites van een volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid, te meer niet, nu hij het advies van de S.E.R. omtrent deze aangelegenheid nog wachtende is. Naar aanleiding van hun vraag of gehandicapten, die hun handicap hebben gekregen vóór zij in het arbeidsproces zijn opgenomen, niet eerder geholpen zouden zijn met een groepsregeling op grond van de Algemene Bijstandswet, merkt de ondergetekende op, dat voor deze gehandicapten reeds een zodanige voorziening bestaat in de vorm van de onlangs verbeterde Tijdelijke Rijks-groepsregeling Mindervaliden.

Naar aanleiding van de bezwaren van sommige leden uit hoofde van de beperking der regeling tot loontrekkenden merkt de ondergetekende op, dat de Regering van deze beperking bezwaarlijk een verwijt kan worden gemaakt, nu het daaromtrent gevraagde S.E.R.-advies nog niet is uitgebracht.

Dat overigens het belang van een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor middenstanders en kleine zelfstandigen de ondergetekende niet is ontgaan, moge de aan het woord zijnde leden zijn gebleken uit het feit, dat hij in zijn adviesaanvraag aan de S.E.R. van 24 augustus 1962 de S.E.R. de vraag heeft voorgelegd of het geen aanbeveling verdient de arbeidsongeschiktheidsverzekering uit te breiden tot de zelfstandigen. In deze adviesaanvraag heeft hij o.m. gesteld, dat voor de groep der zelfstandigen een uitbreiding van de kring der verzekerden ingevolge de komende arbeidsongeschiktheidsverzekering uitkomst zou kunnen brengen. Hij betoogde daarbij, dat hij niet wel inzag, waarom met name de zelfstandigen niet op gelijke wijze als de loontrekkenden voor langdurige uitkeringen bij ziekte en ongeval, dus ter zake van langdurige arbeidsongeschiktheid, zouden dienen te worden verzekerd. Bovendien beperkte de adviesaanvraag zich niet tot de zelfstandigen, maar zij strekte zich ook uit tot gehandicapten, die dat reeds van hun jeugd af zijn. In dit verband heeft hij ook de zienswijze van de S.E.R. gevraagd over een eventuele uitbreiding van de arbeidsongeschiktheidsverzekering tot een volksverzekering.

Wellicht ten overvloede merkt de ondergetekende op, dat in tegenstelling tot hetgeen de aan het woord zijnde leden schijnen te menen, de hoger gesalarieerden wel degelijk onder de regeling van het wetsontwerp vallen, wijl daarin geen loongrens is opgenomen.

De door verscheidene leden gestelde vraag, of personen, die een geestelijk ambt bekleden, niet door wetsduiding onder deze verzekering hadden behoren te worden gebracht, zou de ondergetekende niet zonder meer bevestigend willen beantwoorden. Tot dusverre is van de zijde van kerken nimmer gebleken, dat men predikanten en andere personen, die een geestelijk ambt bekleden, onder de verzekeringsregelingen voor loontrekkenden zou willen zien gebracht. Mocht men in kerkelijke kring daarop prijs blijken te stellen, dan is de ondergetekende niet ongenegen deze kwestie nader onder ogen te zien. Hij moet hier-

aan echter onmiddellijk toevoegen, dat het hem wel niet realiseerbaar lijkt personen, die een geestelijk ambt bekleden, slechts onder één tak van de sociale verzekering voor loontrekkenden te doen vallen. Zouden deze ambtsdragers voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering tot de loontrekkenden willen worden gerekend, dan zal dit consequenties met zich brengen met betrekking tot de andere voor loontrekkenden geldende sociale verzekeringen.

De ondergetekende nam er met belangstelling kennis van, dat voor vele andere leden ten aanzien van het hoger personeel bepalend was het standpunt, zoals dit bij de openbare beraadslaging over het wetsontwerp in de Tweede Kamer met name door de heren Roolvink en Van Lier was ingenomen. Met de aan het woord zijnde leden is ook de ondergetekende van oordeel, dat met name voor hoger gesalarieerden in kleinere en middelgrote bedrijven de voorgestelde regelingen stellig uitkomst en meer rechtszekerheid zullen brengen.

§ 3. Sociaal-geneeskundige aspecten; Gemeenschappelijke Medische Dienst; Uitkeringen

De ondergetekende heeft met instemming kennis genomen van de verklaring van vele leden, dat zij zijn inzicht dat de revalidatie grote aandacht verdient, delen. Van zijn kant wil hij gaarne verklaren het betoog van deze leden geheel te onderschrijven, dat het uiteraard belangrijk is dat een werknemer, arbeidsongeschikt geworden, een — welvaartsvaste — uitkering ontvangt, doch dat nog belangrijker dan het ontvangen van uitkering moet worden geacht, het helpen van de verzekerde om weer volledig, dan wel voor zover zijn resterende arbeidsongeschiktheid toelaat, ingeschakeld te worden in het arbeidsproces.

Het heeft de ondergetekende dan ook verheugd, dat de Sociale Verzekeringsraad zich reeds heeft beraden over de arbeidstechnische revalidatie in het kader van de uitvoering van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering en aan de ondergetekende op 25 februari 1965 ter zake reeds een rapport heeft uitgebracht.

Met instemming heeft de ondergetekende voorts geconstateerd, dat enige leden die zich aansloten bij het betoog van de leden, die vóór hen aan het woord waren, zich er in het bijzonder over verheugden, dat uit het wetsontwerp blijkt dat het begrip revalidatie ruim wordt opgevat.

Waar intussen een ruime visie op het herstel van de arbeidsongeschiktheid — aldus de hier aan het woord zijnde leden — wel een aantal problemen oproept, mede gelet op het bepaalde in artikel 60 van het ontwerp, stelden zij in verband daarmede een aantal vragen.

In de eerste plaats vroegen deze leden, waar de omschakeling zal dienen te geschieden. In de memorie van toelichting (blz. 24, rechterkolom) wees de ondergetekende er reeds op, dat gebruik zal dienen te worden gemaakt van bestaande instituten. In vorengenoemd rapport van de Sociale Verzekeringsraad inzake de arbeidstechnische revalidatie vanuit de W.A.O. wordt de voorkeur, om van bestaande instellingen ter zake gebruik te maken, gedeeld waarbij door de commissie, die het rapport voorbereidde, evenwel wordt opgemerkt dat dit overigens niet betekent, dat zij de noodzakelijkheid van het in het leven roepen van speciale instituten voor de revalidatie bij voorbaat zou wensen uit te sluiten. Naar haar oordeel verdient het evenwel aanbeveling voorshands uit te gaan van de mogelijkheden, zoals deze worden geboden door:

- I. centra voor vakopleiding voor volwassenen, uitgaande van de Directie voor de Arbeidsvoorziening;
- II. sociale werkplaatsen;
- III. ondernemingen;
- IV. andere opleidingsinstituten.

Bij de openbare behandeling van de onderhavige wetsontwerpen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft de ondergetekende reeds verklaard ten aanzien van de denkbeelden, die door de Sociale Verzekeringsraad zijn ontwikkeld,

bijzonder positief te staan (*Handelingen Tweede Kamer, zitting 1964—1965, blz. 1718 en 1719*). Bij die behandeling is de ondergetekende op het rapport van de S.V.R. nog nader ingegaan. Hij moge hier volstaan met te verwijzen naar de voren genoemde Handelingen.

Met betrekking tot de onder I genoemde instellingen merkt de ondergetekende naar aanleiding van een vraag van de hier aan het woord zijnde leden nog op, dat er thans in Nederland 24 centra voor de Vakopleiding van Volwassenen zijn. Onder de ongeveer 2500 cursisten bevinden zich pl.m. 125 gehandicapten. De beschikbare capaciteit is zodanig, dat dit aantal zo nodig niet onbelangrijk kan worden verhoogd. Overigens kan de ondergetekende mededelen, dat het vraagstuk met betrekking tot scholing van gehandicapten en meer in het bijzonder de eventueel te treffen maatregelen om de genoemde centra op ruimer schaal aan te wenden voor deze scholing, bij het departement in studie is.

Naar aanleiding van de vraag van de hier aan het woord zijnde leden of de enkele revalidatiecentra in staat zullen zijn de getroffen — vaak lange tijd — onder behandeling te nemen om hen in staat te stellen — door training — het juiste gebruik van de verstrekte prothesen bij te brengen, merkt de ondergetekende op, dat zo nodig uitbreiding van deze centra zal dienen plaats te vinden. Hij moge er in dit verband op wijzen, dat, na een daartoe strekkende nota van wijzigingen, het voorgestelde nieuwe artikel 22a van de Organisatiewet Sociale Verzekering in het tweede lid voorziet in mogelijkheden voor de Gemeenschappelijke Medische Dienst om hier stimulerend op te treden. In de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (stuk nr. 15, blz. 18) is de ondergetekende hier reeds nader op ingegaan.

Dezelfde leden hadden de indruk, dat door sterke uitbreiding van de te verstrekken middelen al een belangrijke stap in de goede richting wordt gedaan. De ondergetekende deelt deze mening. De ziekenfondsverzekering, een volksverzekering tegen zware geneeskundige risico's en de arbeidsongeschiktheidsverzekering zullen tezamen in deze uitbreiding van de verstrekkingen kunnen voorzien. Ook de ondergetekende beseft de door de hier aan het woord zijnde leden naar voren gebrachte moeilijkheden, welke zullen moeten worden overwonnen teneinde de revalidatie — het opvangen van de patiënt, het doen gewinnen aan zijn prothesen, het om- of herscholen, het geven van een arbeidstraining om hem weer in zijn eigen beroep te laten werken — goed te doen verlopen. Ook hiervoor zullen de activiteiten van de in te stellen Gemeenschappelijke Medische Dienst van groot belang zijn. Daarbij zal het wenselijk zijn, dat de G.M.D. tijdig met voorbereidende werkzaamheden zal kunnen aanvangen. De ondergetekende heeft met verheugen geconstateerd, dat de Federatie van Bedrijfsverenigingen hiervoor een open oog heeft. In het kader van deze voorbereiding zal uiteraard het aantrekken van een staf van deskundigen en het voorzien in de benodigde ruimten voorop staan. Voor zover deskundigen niet reeds beschikbaar zijn, zal het nodige dienen te worden gedaan om door opleiding het aantal deskundige krachten uit te breiden.

In de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 18, linkerkolom) wees de ondergetekende reeds op de mogelijkheden tot scholing, welke besloten liggen in het programma van de Stichting tot Opleiding van Sociaal-Geneskundigen.

De ondergetekende onderschrijft de wenselijkheid tot het treffen van maatregelen ten aanzien van bepaalde patiënten om weer tot gewinning van de arbeid te komen. Terecht merken de hier aan het woord zijnde leden op, dat de tot stand te brengen wet aan de Minister machtiging geeft aan een en ander de nodige aandacht te besteden (artikel 65). De ondergetekende vertrouwt evenwel, dat vanuit de uitvoeringsorganisatie van de W.A.O., ook dit onderdeel van de revalidatie alle aandacht zal hebben. Hierop wijst ook reeds het eerder in deze memorie aangehaalde rapport van de Sociale Verzekeringsraad inzake de arbeidstechnische revalidatie.

Naar aanleiding van het door deze leden gestelde, dat een bepaling als vervat in artikel 65 van het ontwerp-W.A.O. in

verscheidene thans bestaande sociale verzekeringswetten voorkomt, doch dat er in de praktijk weinig van terecht komt, merkt de ondergetekende het volgende op. Een bepaling als artikel 65 dient uiteraard te worden gezien in het verband van de paragraaf van het wetsontwerp, aan het slot waarvan het is geplaatst. Een dergelijke uitgebreide en alomvattende regeling, als in de betreffende § 3 van hoofdstuk II van het ontwerp-W.A.O. — tezamen met de ziekenfondsverzekering en een eventuele volksverzekering tegen zware geneeskundige risico's — wordt voorzien met betrekking tot voorzieningen tot behoud, herstel of ter bevordering van de arbeidsgeschiktheid, genees- en heilkundige voorzieningen en voorzieningen, welke strekken tot verbetering van de levensomstandigheden, heeft de Nederlandse sociale verzekeringswetgeving tot dusver niet gekend, met uitzondering van de wettelijke ongevalverzekering. Bij deze wettelijke ongevalverzekering is evenwel ook juist baanbrekend werk verricht op het terrein van de revalidatie. De grote betekenis van de onderhavige wetsontwerpen ligt, voor wat de revalidatie betreft, hierin, dat soortgelijke mogelijkheden, als tot dusver alleen open stonden voor door een met de dienstbetrekking in verband staand ongeval getroffen, na invoering van de voorgestelde regeling open zullen staan voor alle loontrekkenden, ongeacht of zij als getroffen door een bedrijfsongeval dan wel vanwege een andere oorzaak aan revalidatievoorzieningen behoefte hebben. De ondergetekende vertrouwt, dat de Gemeenschappelijke Medische Dienst, in het kader waarvan de tot dusver bij de ongevalverzekering opgedane ervaring kan worden gecontinueerd, de uitgebreide mogelijkheden ten aanzien van de revalidatie ten volle zal weten te benutten.

De beschouwingen, welke de hier aan het woord zijnde leden wijdden aan de groep werknemers, die geen prothese behoeven, doch door arbeidstraining weer in het arbeidsproces ingeschakeld moeten worden, geven de ondergetekende aanleiding tot de volgende opmerkingen. Hoewel deze leden van de zijde van de werkgever blijkbaar weinig medewerking verwachten, is de ondergetekende niettemin van oordeel, dat, in het algemeen primair zal dienen te worden beproefd de betrokkene bij werkzaamheden bij de eigen werkgever in te schakelen, ook gedurende de periode, dat er vooraansnog meer sprake is van arbeidstraining dan van het feitelijk verrichten van produktieve arbeid. In het bijzonder wanneer het gaat om werknemers met reeds een langdurig dienstverband met de betrokken werkgever zal het in vele gevallen voor de werknemer van groot belang kunnen zijn, dat het dienstverband wordt gecontinueerd. De ondergetekende meent te mogen vertrouwen, dat vele werkgevers bereid zullen worden gevonden hun medewerking te verlenen aan daartoe strekkende voorzieningen, ook wanneer het gaat om arbeidstraining.

Is dit evenwel bij de oude werkgever niet mogelijk, dan zal in daarvoor in aanmerking komende gevallen naar andere mogelijkheden voor arbeidstraining en arbeidsgewinning dienen te worden omgezien. Goede mogelijkheden daartoe liggen dan ook in een sociale werkplaats of ander arbeidsmilieu van de sociale werkvoorziening, gelijk door de Sociale Verzekeringsraad in zijn eerder genoemde advies is gesteld.

Verscheidene leden bij wie zich de leden, daarvóór aan het woord, aansloten, was het opgevallen dat in de artikelen 60 t/m 65 van dit wetsontwerp het initiatief voor revalidatie primair van de bedrijfsvereniging wordt verwacht. Zij zouden het accent liever gelegd hebben op het recht en de plicht van de verzekerde. Mits met behoorlijke waarborgen omringd, kwam hun een plicht tot revalidatie van de verzekerde niet bij voorbaat verwerpelijk voor.

De ondergetekende merkt hierbij op, dat, zoals hij ook reeds hiervóór betoogde, de Gemeenschappelijke Medische Dienst een belangrijke en stimulerende rol in het kader van de revalidatie zal gaan spelen. In dit verband wijst hij er op, dat — ingevolge het na overleg met de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Volksgezondheid uit de Tweede Kamer ingevoegde artikel 71a — de bedrijfsverenigingen verplicht zullen zijn terstond aan de G.M.D. te melden de gevallen, waarin zodanige

melding met het oog op de revalidatie redelijkerwijze van belang moet worden geacht en voorts in elk geval 13 weken na de aanvang van de arbeidsongeschiktheid alle gevallen, waarin de arbeidsongeschiktheid dan nog voortduurt.

Voorts zal er uiteraard in het kader van de voorliggende wetsontwerpen geen enkel bezwaar tegen behoeven te bestaan om aandrang van de verzekerde zelf om tot revalidatievoorzieningen te geraken te honoreren. Dat er daarbij in artikel 60 van het ontwerp-W.A.O. geen sprake is van een recht van de verzekerde, doch van een na ingewonnen advies van de G.M.D. te hanteren bevoegdheid van de bedrijfsvereniging, acht de ondergetekende niet van wezenlijk belang voor de feitelijke revalidatie. Ingevolge het vijfde lid van artikel 60 zal de rechter bevoegd zijn te beoordelen of afwijzing door de bedrijfsvereniging van een verzoek door of vanwege de belanghebbende tot het in aanmerking brengen voor revalidatievoorzieningen, in overeenstemming is met de redelijkheid.

De ondergetekende heeft in het eerste lid van artikel 60 de instemming van de betrokkene ten aanzien van een te treffen revalidatievoorziening voorop gesteld. Alleen van met instemming van de betrokkene getroffen voorzieningen zal immers het optimale resultaat kunnen worden verwacht. Dit neemt niet weg, dat in bepaalde gevallen, mits — zoals ook de hier aan het woord zijnde leden stelden — met deugdelijke waarborgen omringd, enige zo nodig met het in uitzicht stellen van sancties te versterken, aandrang op de betrokkene wenselijk kan zijn. Ook hiervoor houdt het ontwerp, in de artikelen 24 en 28, de nodige voorzieningen in.

Een der leden vestigde er de aandacht op, dat het in voren genoemd artikel 28 van het ontwerp-W.A.O. vervatte voorschrift kan inhouden, dat een verzekerde zich tegen zijn wil aan een gevaarlijke of zeer pijnlijke medische behandeling moet onderwerpen, waarbij dit lid dacht aan het „geval-Gretier” in februari 1965, waarover o.a. de Amsterdamse hoogleraar prof. dr. G. A. Lindeboom heeft geschreven in „Medisch Contact”. Dit lid vroeg of de Minister wil bewerkstelligen, dat aan verzekerden het recht wordt gelaten een gevaarlijke of pijnlijke medische behandeling te weigeren zonder verlies van hun recht op een uitkering. De ondergetekende merkt op, dat het „geval-Gretier” betrekking had op onderzoek en niet op behandeling. Met betrekking tot het onderzoek kan de ondergetekende meedelen, dat hij nagaat of een bevredigende oplossing voor gevallen als hier bedoeld wellicht mogelijk is in het kader van het door de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst in haar huis-houdelijk reglement te regelen verplicht overleg voor het geval van verschil van mening tussen de behandelende geneeskundige en de geneeskundige van de G.M.D. ten aanzien van de behandeling. De ondergetekende heeft ter zake reeds contact met de maatschappij opgenomen.

De grote betekenis welke de ondergetekende hecht aan de medische en arbeidsrevalidatie en de reactivering brengt uiteraard met zich mede, dat hij met de hem ten dienste staande middelen zal bevorderen, dat de desbetreffende organen zo doelmatig mogelijk functioneren. Het feit, dat — zoals de ondergetekende op blz. 28, linkerkolom, van de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer heeft betoogd — door gebruikmaking van de apparatuur van de sociale werkvoorziening een belangrijke bijdrage tot de revalidatie en reactivering in de zin van het voorliggende wetsontwerp kan worden verleend, vormt naast de doelstellingen van de sociale werkvoorziening zelf, voor hem een extra spoorslag tot verdere verbetering van (in het bijzonder) de sociale werkplaatsen. Het verheugt hem dat in een groeiend aantal werkplaatsen, voor wat betreft huisvesting, outillage, niveau van de werkzaamheden, sociale, arbeidstechnische en bedrijfsmedische begeleiding, sfeer en organisatie reeds een peil is bereikt, dat het mogelijk maakt de arbeidsrevalidatie, als begrepen in de voorzieningen van artikel 60 van het ontwerp-W.A.O., op verantwoorde wijze uit te voeren.

Het is de ondergetekende verder bekend, dat inmiddels in een aantal gemeenten initiatieven in voorbereiding zijn om aan de daar gevestigde werkplaatsen speciale afdelingen voor

de arbeidsrevalidatie te verbinden, waarin op systematische wijze zal worden onderzocht, over welke arbeidscapaciteiten de individuele werknemer beschikt en hoe zijn arbeidsgeschiktheid verder kan worden vergroot.

Wat de door enige leden gestelde vraag betreft over de wijze van financieren van de investeringen, die in de werkplaatsen zouden moeten worden verricht om de revalidatie goed tot haar recht te doen komen, merkt de ondergetekende het volgende op.

Uit het voorgaande blijkt reeds dat de gemeentebesturen, als uitvoeringsorganen van de sociale werkvoorziening, waar nodig in samenwerking met besturen van particuliere werkplaatsen, zich in het algemeen bewust zijn van hun verantwoordelijkheid om de doelstellingen van de sociale werkvoorziening — waaronder begrepen ontwikkeling van de arbeidsgeschiktheid van gehandicapte werknemers — zo volledig mogelijk tot hun recht te laten komen. Hoewel het Rijk niet rechtstreeks subsidieert in investeringskosten van gebouwen, machines e.d., geschiedt dit wel indirect, doordat het subsidiebeleid erop is gericht om sociale werkplaatsen in staat te stellen tot een sluitende exploitatierekening te komen — uiteraard mede in aanmerking genomen de te betalen renten en afschrijvingen. Het lijkt de ondergetekende redelijk, dat t.z.t. onder het oog wordt gezien, in hoeverre de betrokken bedrijfsverenigingen aan sociale werkplaatsen een vergoeding dienen te betalen voor de kosten, welke de werkplaatsen hebben in verband met aan die bedrijfsverenigingen in het kader van de specifieke arbeidsrevalidatie op grond van artikel 60 verleende diensten.

Vele andere leden verklaarden minder gerust te zijn over de ontwikkeling van dat deel der revalidatie, dat hoofdzakelijk in het geneeskundige vlak ligt. Noch in bestaande regelingen, noch in het onderhavige wetsvoorstel konden zij voldoende waarborgen vinden, dat de ziekenfondsvoorzieningen nu en in de toekomst gelijke tred zullen houden met de eisen, welke voortvloeien uit de aanspraken van hen, die krachtens de Arbeidsongeschiktheidswet verzekerd zijn. In dit verband werd nog gevraagd of de verstrekkingen van de ziekenfondsen wel toereikend zijn.

De ondergetekende kan de ongerustheid van de hier aan het woord zijnde leden, die zij overigens niet nader adstrueerden, niet delen. Naar zijn mening biedt het verstrekkingenpakket van de ziekenfondsverzekering reeds thans voldoende waarborgen voor een goede revalidatievoorziening. De ondergetekende wijst er bovendien op, dat recentelijk op het gebied van de verstrekking van kunst- en hulpmiddelen belangrijke verbeteringen zijn aangebracht en dat binnenkort een verbetering van de regeling van de fysieke therapie is te verwachten. Over andere uitbreidingen is reeds het oordeel van de Ziekenfondsraad gevraagd.

De ondergetekende zou hieraan nog tweërlei opmerking in algemene zin willen toevoegen. Allereerst zou hij erop willen wijzen, dat, mede als gevolg van de eerlang in te voeren volksverzekering voor zware geneeskundige risico's het verstrekkingenpakket een geleidelijke maar voortdurende ontwikkeling zal doormaken, in deze zin, dat nieuwe voorzieningen in het licht van de stand van de medische wetenschap zullen worden toegevoegd.

De tweede algemene opmerking betreft de invloed, welke van de Gemeenschappelijke Medische Dienst zal moeten uitgaan op de bevordering van de revalidatie. Ziet de ondergetekende het goed, dan ligt er in de huidige situatie juist hier een belangrijk manco. Verstrekkingen welke in beginsel kunnen worden gegeven, blijven somtijds achterwege of worden niet optimaal toegepast, omdat de noodzakelijke medische begeleiding van de verzekerde door een deskundig en de revalidatie bevorderend orgaan onvoldoende aanwezig is. Zonder op deze problematiek verder uitvoerig in te gaan, wijst de ondergetekende op de zijns inziens noodzakelijke integratie van het controle-apparaat van het ziekenfondswezen en dat van de volksverzekering voor zware geneeskundige risico's enerzijds met de M.G.D. anderzijds. De door de Tweede Ka-

mer aanvaarde motie-Tilanus brengt dezelfde gedachte tot uitdrukking.

Wat het verdere deel van het betoog van de aan het woord zijnde leden betreft, deelt de ondergetekende de mening, dat, gegeven het systeem van de ziekenfondsverzekering, bij uitbreiding van de verstrekkingen deze uitbreiding ook van toepassing is op de indirect-verzekerden. Terecht wijzen de aan het woord zijnde leden erop, dat zulks niet het geval zou zijn wanneer de verstrekking zou geschieden ingevolge de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering. Juist deze omstandigheid heeft de ondergetekende uit een oogpunt van optimale revalidatie in het belang van een goede gezondheidsverzorging niet alleen voor de werknemers, maar ook voor de vrouwen en kinderen, er met name toe gebracht, in tegenstelling met de regeling krachtens de ongevallenwetten, de zogenaamde medische revalidatie te leiden via de ziekenfondsverzekering. Hij kent dan ook aan het verzekeringswezen in het kader van de Ziekenfondswet en van de komende Wet op de zware geneeskundige risico's de centrale plaats toe bij de revalidatie. Dat hieraan een kostenaspect is verbonden heeft de ondergetekende steeds duidelijk voor ogen gestaan.

Met vele leden heeft de ondergetekende oog voor de wenselijkheid van samenwerking op voet van gelijkheid van arbeidsdeskundigen en medici, alsmede voor de noodzaak van opleiding van arbeidsdeskundigen. Mede met het oog op dit laatste acht hij het van belang, dat met de voorbereiding van een Gemeenschappelijke Medische Dienst voortgang wordt gemaakt.

Met het oordeel van vele andere leden, dat de Gemeenschappelijke Medische Dienst een centrale plaats dient in te nemen, teneinde — zowel om organisatorische redenen als in het belang van de verzekerde patiënt — een vereenvoudiging van de geneeskundige controle op de uitvoering van de sociale wetgeving te bewerkstelligen, kan de ondergetekende wel een eindweegs meegaan, mits deze leden de wenselijkheid van het betrachten van geleidelijkheid in dezen mede in hun oordeelvelling betrekken. In deze zin van een geleidelijke uitbreiding van de werkingsfeer van de medische dienst voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering heeft de ondergetekende zich ook reeds uitgelaten in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 15, linkerkolom). Dit vereiste van geleidelijkheid vindt ook vermelding in de bij de openbare behandeling van de onderhavige wetsontwerpen in de Tweede Kamer aangenomen motie van orde van de heer Tilanus c.s. (stuk nr. 36).

Het is inderdaad juist, zoals door een der leden is opgemerkt, dat de mogelijkheid voor gehandicapten om het resterende arbeidsvermogen productief te maken, mede wordt beïnvloed door de stand van de werkgelegenheid. Bovendien is het zo, dat nimmer kan worden gesproken over een bepaalde soort werkgelegenheid, die specifiek voor gehandicapten passend zou zijn. In ieder afzonderlijk geval moet worden bezien of de functie-eisen zich er niet tegen verzetten, dat de betreffende functie door een bepaalde minder-valide met zijn specifieke handicap wordt uitgeoefend. Ook om deze reden is het niet mogelijk om statistisch materiaal als hierbedoeld te verzamelen. Dit neemt niet weg, dat in het kader van de arbeidsmarktverkenning dergelijke plaatsingsmogelijkheden voortdurend moeten worden opgespoord. Door de ambtenaren van de gewestelijke arbeidsbureaus wordt derhalve met behulp van de methode der functie-analyses voortdurend getracht nader inzicht te krijgen in de specifieke functie-eisen van de verschillende arbeidsplaatsen. Anderzijds wordt ook steeds getracht, mede dank zij de werkzaamheden van de medische adviseurs van deze bureaus, een zo goed mogelijk inzicht te verkrijgen in de aard van het resterend arbeidsvermogen van de individuele gehandicapte. Aan de hand van deze gegevens kan dan steeds weer worden bezien of plaatsing van de gehandicapte mogelijk is. In dit verband merkt de ondergetekende op, dat hij de tewerkstelling van gehandicapten vooral ook wil bevorderen door het stimuleren van een gerichte arbeidsbemiddeling als hiervoor bedoeld. Op deze wijze bestaat immers de meeste garantie, dat de gehandicapte zich in zijn nieuwe werk-

kring zal kunnen handhaven. Voorshands heeft hij dan ook geen behoefte aan uitbreiding van de Wet Plaatsing van Minder-Valide Arbeidskrachten.

Overigens merkt de ondergetekende nog op, dat bij de voorbereiding van de Wet Arbeidsvoorziening ook aandacht wordt gegeven aan de vraag, op welke wijze de Wet Plaatsing Minder-Valide Arbeidskrachten eventueel zou moeten worden ingepast.

Enige leden wilden voorts opnieuw het vraagstuk van de „wetsinvaliden” of de „renteneurose” ter sprake brengen. Na memorering van hetgeen de ondergetekende blijkens het verslag van het mondeling overleg met de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Volksgezondheid heeft gezegd naar aanleiding van het artikel „Parasitisme en Interimwet” van dr. P. A. Voûte in de „Geneeskundige Gids” van 13 mei 1965, merkten deze leden op, dat hiermede intussen niets is gewijzigd aan het verschijnsel van de renteneurose zelf, waarbij voornamelijk de instelling van de betrokkene, met name zijn *beredheid* om arbeid te verrichten in het geding is. De hier aan het woord zijnde leden vroegen in dit verband het oordeel van de ondergetekende over hetgeen vermeld is in het artikel „De medische beoordeling van arbeidsongeschiktheid” van de psychiater P. van Wirdum in „Arts en Sociale Verzekering” (nr. 3 van augustus 1964).

De ondergetekende heeft van dit laatste artikel, waarin de problematiek rond de medische beoordeling van arbeidsongeschiktheid op belangwekkende wijze wordt benaderd, met belangstelling kennis genomen. Hoewel in het artikel wordt opgemerkt, dat de daarin besproken problemen in ongeveer gelijke mate gelden bij het bepalen van de mate van geschiktheid bij ongevallenwetten en invaliditeitswetten, is het artikel toch in belangrijke mate toegespitst op de Ziektewet. Er wordt ingegaan op het begrip „ziekte”, zoals dat werd gedefinieerd in rapporten, uitgebracht in 1936 door de hoogleraren Hijmans van den Bergh en Baart de la Faille, in 1953 door de hoogleraren Rümke en Van der Horst en in 1962 door de hoogleraren Hornstra en Mertens. De essentie van het in deze rapporten gestelde betreft de afbakening van het begrip „ziekte” tegenover een statische toestand, waaronder begrepen een gestabiliseerde nieuwe evenwichtstoestand, aan te duiden met het begrip „gebrek”. Thans verleent de Ziektewet recht op ziekingeld bij ongeschiktheid van de verzekerde tot het verrichten van zijn arbeid als gevolg van ziekte, niet echter bij arbeidsongeschiktheid als gevolg van een gebrek.

Op onbevredigende consequenties hiervan — met name wanneer weliswaar anatomisch een gestabiliseerde nieuwe evenwichtstoestand is ingetreden, doch functioneel en maatschappelijk het proces en daarmee tevens de arbeidsongeschiktheid nog niet is beëindigd, doordat de verzekerde verkeert in de periode van aanpassing, waarin onder meer de revalidatie nog gaande kan zijn — wees de hoogleraar Muntendam in publikaties van 1955¹⁾ en 1962²⁾ reeds. Na de wijziging van de Ziektewet ter aanpassing aan de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, zoals wordt voorzien in het daartoe strekkende van de onderhavige wetsontwerpen, zullen in artikel 19 van de Ziektewet onder ziekte mede worden verstaan gebreken. Hierdoor zal voor de uitvoering van de Ziektewet het onderscheiden tussen „ziekte” en „gebrek” veel van zijn essentie verliezen. Het lijkt niet onwaarschijnlijk, dat daardoor mede zal worden bereikt hetgeen door de psychiater de heer Van Wirdum in zijn vorenbedoeld artikel nodig wordt geoordeeld, t.w. dat bij de uitvoering van de Ziektewet het ziektebegrip naar de achtergrond wordt verplaatst en het begrip ongeschiktheid in de eerste plaats wordt gebruikt. De vraag of ziekingeld in daarvoor in aanmerking komende gevallen kan worden geweigerd zal nl. naar het oordeel van de ondergetekende na de wijziging van de Ziektewet veeleer primair worden benaderd vanuit de vraag of de verzekerde wel ongeschikt is tot het verrichten van zijn arbeid (artikel 19 van de Ziektewet), dan vanuit de vraag of er wel sprake

1) Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde, 33e jaargang, nr. 1, blz. 13—17.

2) Sociaal Maandblad Arbeid, 17de jaargang, nr. 12, blz. 731—734.

is van ongeschiktheid als gevolg van ziekte, waarbij voorts in de beschouwingen zal kunnen worden betrokken het gestelde in artikel 44 van de Ziektewet. Na de wijziging zal ingevolge laatstgenoemd artikel, indien het uitvoeringsorgaan daarvoor termen aanwezig vindt, ziekgeld kunnen worden geweigerd:

1°. indien de ongeschiktheid tot werken bestond op het tijdstip, dat de verzekering een aanvang nam;

2°. indien de ongeschiktheid tot werken binnen een half jaar na het tijdstip, dat de verzekering een aanvang nam, is ingetreden, terwijl de gezondheidstoestand van de betrokkene ten tijde van de aanvang van zijn verzekering het intreden van ongeschiktheid tot werken binnen een half jaar kennelijk moest doen verwachten.

Voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering houden de artikelen 18 en 30 van het ontwerp-W.A.O. soortgelijke mogelijkheden in.

In het kader van deze wettelijke bepalingen zal naar het oordeel van de ondergetekende een voor de praktijk bevredigende oplossing zijn te vinden voor hetgeen in het artikel van de heer Van Wirdum wordt aangeduid als „arbeidsongeschiktheid door de instelling”.

Deze leden zouden het voorts op prijs stellen gegevens te ontvangen betreffende het aantal, c.q. het percentage van degenen, die naar schatting de facto ten onrechte ingevolge de huidige wetgeving (Ziektewet, Ongevallenwet, Invaliditeitswetten) rente ontvangen, waarbij deze leden stelden, dat deze gegevens wellicht zijn te verkrijgen via de uitvoeringsorganen voor de genoemde wetten alsmede via instellingen van maatschappelijk werk. De ondergetekende meent, dat er tegen dient te worden gewaakt, dat de onjuiste indruk zou kunnen ontstaan alsof bij een aanmerkelijk deel der werknemers ten aanzien van het gebruik maken van de prestaties van de sociale verzekeringswetgeving een minder juiste instelling zou bestaan. De ondergetekende acht het van wezenlijk belang, dat de uitvoering van de sociale verzekering blijft gebaseerd op het juiste uitgangspunt van de goede trouw van de verzekerde. Uiteraard zullen zich wel gevallen voordoen, waarbij kwade trouw wordt geconstateerd. De sociale verzekeringswetten houden voldoende bepalingen in om in die gevallen, waar nodig, uitkering te weigeren of terstond te beëindigen. Een onderzoek bij door de hier aan het woord zijnde leden genoemde organen of instellingen omtrent aantal of percentage van personen, die naar schatting de facto ten onrechte uitkering genieten, acht de ondergetekende dan ook niet opportuun. Waar in een enkel geval misbruik wordt geconstateerd, nemen de uitvoeringsorganen terstond de geëigende maatregelen.

Er bestaan geen kwantitatieve gegevens over het verloop van de arbeidsbemiddeling van rentetrekkers, waarnaar de hier aan het woord zijnde leden hebben gevraagd. Het is natuurlijk wel bekend, dat de bemiddeling van de groep mindergeschikten, waarover wel statistische gegevens worden verzameld en waartoe waarschijnlijk ook de groep rentetrekkers in overwegende mate zal moeten worden gerekend, moeilijker verloopt en meer gerichte inspanning vereist dan de meeste andere groepen van werkzoekenden. Dit spreekt uiteraard vanzelf en onderstreept het feit, dat de werkzoekenden met enigerlei handicap behoren tot de moeilijke bemiddelingsgevallen. Ten einde deze gevallen zo goed en op zo kort mogelijke termijn tot een oplossing te brengen, streven de gewestelijke arbeidsbureaus naast de inschakeling van de interne deskundigen in toenemende mate naar samenwerking met de uitvoerende organen van de sociale verzekering. In dit kader kan de ondergetekende b.v. melding maken van een recentelijk aangevangen gesprek tussen vertegenwoordigers van de Sociale Verzekeringsbank en de Raden van Arbeid enerzijds en van het Directoraat-Generaal van de Arbeidsvoorziening van zijn departement anderzijds, juist met het doel in de werkzaamheden van de genoemde organen in de praktijk tot zo goed mogelijk samenspel te komen.

De het woord voerende leden zouden in verband met het vorenstaande nog gaarne vernemen, of en, zo ja, in hoeverre, het vraagstuk van de „renteneurose” ten departemente be-

studeerd is. Zo dit nog niet is geschied, drongen deze leden er met klem op aan deze kwestie alsnog in studie te nemen. De ondergetekende merkt naar aanleiding hiervan op, dat een goede uitvoering van de sociale verzekeringswetten van het grootste belang is voor het benaderen van gevallen, waarin sprake zou kunnen zijn van „renteneurose”. Hij moge in dit verband verwijzen naar hetgeen hij hiervoor reeds heeft opgemerkt omtrent samenwerking van het Directoraat-Generaal voor de Arbeidsvoorziening van zijn departement en de gewestelijke arbeidsbureaus met uitvoeringsorganen van de sociale verzekering ter bevordering van de arbeidsinpassing. Na het constitueren van een Gemeenschappelijke Medische Dienst zullen de contacten met deze dienst dienen te worden gelegd. Ook de sector van het maatschappelijk werk zal in de contacten met de G.M.D. dienen te worden ingeschakeld. De ondergetekende is van mening, dat met activiteiten ter verwezenlijking van een zo goed mogelijke uitvoering van de sociale verzekering het tegengaan van eventuele „renteneurose” in de eerste plaats is gediend. Mocht te zijner tijd, met name in de contacten met de G.M.D., blijken, dat hiernaast een speciale studie, gericht op het vraagstuk van de „renteneurose” wenselijk moet worden geacht, dan zal dat alsnog kunnen geschieden. Alsdan zal kunnen worden overwogen of dit onderzoek door het departement dan wel door een ander orgaan — gedacht zou b.v. ook kunnen worden aan de Gezondheidsraad — zou dienen te geschieden.

§ 4. Recht op uitkering

Met de vele leden hier aan het woord zou ook de ondergetekende het betreuren, indien om redenen van administratieve aard een uitbreiding van het aantal klassen van de Interimwet invaliditeitsrentetrekkingen vóór 1 januari 1967 niet zou zijn te realiseren. Dit zou in het bijzonder daarom te betreuren zijn, omdat — afgezien van andere groepen die een sociale uitkering genieten — alleen die gedeeltelijk invaliden in de overgangsregeling van de arbeidsongeschiktheidsverzekering kunnen worden opgenomen, die een uitkering ingevolge de Interimwet invaliditeitsrentetrekkingen genieten.

Onlangs heeft de ondergetekende deze aangelegenheid met een delegatie uit het bestuur der Sociale Verzekeringsbank besproken. Hij heeft daarbij begrip getoond voor de moeilijkheden, waarvoor de Sociale Verzekeringsbank en de Raden van Arbeid zich bij de uitvoering van de Interimwet invaliditeitsrentetrekkingen gesteld zien. Tevens heeft hij er daarbij echter op gewezen, dat vanwege het grote belang, hetwelk voor een bepaalde groep van gedeeltelijk invaliden bij een uitbreiding van het aantal klassen op het spel staat, er zo enigszins mogelijk naar moet worden gestreefd om alsnog in de loop van het jaar 1966 een nieuwe klasse van gedeeltelijk invaliden, te weten die met een arbeidsongeschiktheid tussen 45 en 55 pct. in de Interimwet op te nemen.

Hij heeft bij de delegatie uit het bestuur van de Sociale Verzekeringsbank begrip gevonden voor het belang, hetwelk aan de toevoeging van een nieuwe klasse aan de Interimwet invaliditeitsrentetrekkingen gelegen is. Van de zijde van de Sociale Verzekeringsbank is hem toegezegd, dat men de realisering van de uitbreiding met een nieuwe klasse in ernstige overweging zou nemen.

Een der leden vestigde er de aandacht op, dat de ondergetekende in de memorie van toelichting op het onderhavige wetsontwerp (blz. 28, linkerkolom) bevestigt, dat het aantal deskundigen op het gebied van de invaliditeitsschatting uiterst beperkt is. Bovendien is — aldus dit lid — deze schatting een nog veel omstreden vraagstuk, dat zich te meer doet gevoelen bij een invaliditeitsschatting naar zeven klassen. Welke maatregelen denkt de Minister te nemen, zo vroeg het hier aan het woord zijnde lid, om in het tekort aan gekwalificeerde deskundigen te voorzien, teneinde een verantwoorde invaliditeitsschatting te verzekeren?

In aansluiting op de bevestiging, dat het aantal deskundigen op het gebied van de invaliditeitsschatting beperkt is, stelde de ondergetekende op de aangehaalde bladzijde van de memorie van toelichting vervolgens reeds, dat naar zijn oordeel

profijt moet worden getrokken uit de grote ervaring en deskundigheid, welke de medische dienst van de Sociale Verzekeringsbank bezit. Ook de arbeidsdeskundigen, welke thans reeds bij de uitvoering zijn betrokken, zullen uiteraard bij de invaliditeitsschatting onder de nieuwe wetgeving dienen te worden ingeschakeld. Voorts wees hij reeds eerder in deze memorie op de mogelijkheden tot scholing, welke besloten liggen in het programma van de Stichting tot Opleiding van Sociaal-Geneskundigen.

Overigens zou de ondergetekende er nog op willen wijzen, dat in de door het aan het woord zijnde lid gereleveerde passage in de memorie van toelichting niet werd gesteld, dat er een tekort aan deskundigen zou zijn, doch dat het beperkte aantal deskundigen één van de argumenten was, welke de ondergetekende hebben doen besluiten tot het voorstellen van één gemeenschappelijke medische dienst.

§ 5. Invloed van de verzekering op het burgerlijk recht

Verscheidene leden waren van mening, dat door het in principe handhaven bij de W.A.O. van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever ter zake van een de werknemer overkomen ongeval, de continuïteit voor wat betreft de verzekering tegen ongevallen te zeer wordt verbroken. Zij waren — zo stelden zij — met een deel van de Sociale Verzekeringsraad van oordeel, dat een aansprakelijkheid van de werkgever slechts mogelijk zou moeten zijn, wanneer de werkgever ter zake van een strafbaar feit zou zijn veroordeeld.

De ondergetekende meent, dat deze leden er aan voorbijgaan, dat de aard van het gedekte risico bij de W.A.O. van geheel andere aard zal zijn dan bij de huidige Ongevallenwetten. Zoals reeds in de memorie van toelichting in aansluiting aan het standpunt van de meerderheid van de Sociale Verzekeringsraad werd betoogd, wordt bij de voorgestelde W.A.O. niet, zoals bij de Ongevallenwetten, het in de werkzaamheid als arbeider schuilende risico gedekt, maar het algemene risico, dat een werknemer door ziekte of ongeval verhinderd wordt door arbeid een inkomen te verwerven. Een en ander komt — de meerderheid van de Sociale Verzekeringsraad wees hierop eveneens reeds — ook uit in de wijze van de verdeling van de financiële last van de voorgestelde arbeidsongeschiktheidsverzekering. Bij de Ongevallenwetten sluit deze verdeling aan bij de mate van gevaar, dat een bedrijf voor de werknemers oplevert, terwijl voorts de plicht tot premiebetaling uitsluitend is gelegd op de werkgever. Bij de W.A.O. is gekozen voor een procentueel gelijke omslag van de financiële last en voor een premiebetaling door werkgever en werknemer gezamenlijk.

Uit het vorenstaande volgt, dat het eventuele verbreken van de continuïteit bij de W.A.O. voor wat betreft de verzekering tegen ongeval niet berust op een andere wettelijke regeling op het onderhavige punt, maar op de geheel andere aard van de voorgestelde arbeidsongeschiktheidsverzekering, waarmee ook het handhaven in de W.A.O. van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever ter zake van een de werknemer overkomen bedrijfsongeval verband houdt.

Overigens moge de ondergetekende er nog op wijzen, dat de voorgestelde arbeidsongeschiktheidsverzekering alleen inkomsterving vergoedt. Met betrekking tot andere schade door de werknemer geleden, met name ook de onstoffelijke schade, wordt geen directe voorziening getroffen. Het zou dan ook niet redelijk zijn indien de arbeidsongeschiktheidsverzekering elke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever voor schade door zijn werknemer geleden, zou uitsluiten. Het wordt thans bij de Ongevallenwetten, daterend uit een vroeger tijdperk, als een leemte gevoeld, dat de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever ook voor onstoffelijke schade in beginsel is weggenomen.

Deze leden meenden nog, dat naast de door hen bepleite beperking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever ter zake van een de werknemer overkomen bedrijfs-

ongeval, in de W.A.O. een overeenkomstige regeling zou moeten zijn getroffen met betrekking tot het regresrecht van de bedrijfsvereniging. De ondergetekende meent, dat hier een misverstand in het spel is. In aansluiting aan de zienswijze van de Sociale Verzekeringsraad, kent het wetsontwerp nl. in beginsel niet de mogelijkheid van verhaal door de bedrijfsvereniging op de werkgever van een gelaedeerde werknemer voor gedane verstrekkingen. De mogelijkheid van verhaal door de bedrijfsvereniging op de werkgever van de gelaedeerde wordt, zulks in navolging van het advies van de Sociale Verzekeringsraad, alleen geopend in de gevallen, waarin de arbeidsongeschiktheid van de betreffende werknemer is te wijten aan opzet of bewuste roekeloosheid van zijn werkgever.

§ 6. De premies

Met betrekking tot de door vele leden in herinnering gebrachte, door de Tweede Kamer aanvaarde motie van de heer Roolvink c.s. (stuk nr. 34), merkt de ondergetekende op, dat hij zich — zoals hij ook in de memorie van toelichting bij zijn begroting (hoofdstuk XV van de rijksbegroting) voor het dienstjaar 1966 heeft medegedeeld (blz. 9, linkerkolom en blz. 10, rechterkolom, bovenaan) — nog beraadt omtrent de vraag, op welk niveau het maximumdagloon bij de inwerkingtreding van de W.A.O. ware vast te stellen. Ter aangehaalde plaatse gaf hij te kennen, dat zijn gedachten gaan in de richting van het in de voornoemde motie genoemde bedrag van f 20 000 op jaarbasis, welk bedrag dan echter voor alle loondervingsverzekeringen zou moeten gelden.

De ondergetekende nam er kennis van, dat verscheidene leden, die de motieven, welke tot het voorstellen en aannemen van de motie-Roolvink hadden geleid, konden begrijpen, er niettemin bezwaar tegen zouden hebben, indien zonder nader onderzoek aan deze motie uitvoering zou worden gegeven. Dit onderzoek zou naar hun oordeel mede betrekking moeten hebben op de te verwachten repercussies voor het private verzekeringsbedrijf en op de wensen en inzichten van de groep, die op deze wijze niet alleen rechten zou krijgen, doch eveneens zou moeten bijdragen in de premie.

De ondergetekende moge dienaangaande opmerken, dat bij alle discussies omtrent het al of niet aanhouden van loongrenzen door de voorstanders van loongrenzen nu juist steeds is betoogd, dat de maximumuitkeringen te onaantrekkelijk waren, omdat zij gebonden waren aan een te laag maximumdagloon. Een aanmerkelijke verhoging van het maximumuitkeringsdagloon komt aan dit bezwaar belangrijk tegemoet. Een dergelijke verhoging dient uiteraard ook te gelden voor het maximumpremedagloon.

Een onderzoek naar de omtrent dit laatste punt bij de belanghebbenden levende wensen en inzichten acht de ondergetekende na de aanvaarding door de Tweede Kamer van meergenoemde motie weinig opportuun.

Evenmin kan de ondergetekende aanleiding vinden een onderzoek in te stellen naar de te verwachten repercussies voor het private verzekeringsbedrijf. Ook een dergelijk onderzoek zou immers alleen behoren te betreffen de vraag, welke repercussies de verhoging van het maximumpremie- en uitkeringsloon van f 9360 per jaar tot f 20 000 per jaar voor het private verzekeringsbedrijf zou hebben. Men zou dan aan hen, wier inkomen méér dan f 9360 per jaar bedraagt, de vraag moeten voorleggen of zij thans een private verzekering hebben lopen voor dat meerdere. Zo neen, of zij wellicht ooit in de toekomst het voornemen daartoe zouden hebben opgevat (eventueel tot welk niveau). Zo ja of zij hun private verzekering na de totstandkoming van de W.A.O. zouden hebben voortgezet, eveneens met de vraag tot welk niveau.

Afgezien nog van de vraag, hoe een onderzoek, als hier besproken, zou moeten worden ingesteld, zou de waarde ervan door de noodzaak om in overwegende mate met veronderstellingen te moeten werken, toch wel zeer problematisch zijn.

De ondergetekende vertrouwt dan ook gaarne, dat de aan het woord zijnde leden het — gelet op het voorgaande — zullen billijken, dat hij geen opdracht tot een dergelijk onder-

zoek heeft gegeven en dat hij daartoe ook niet het voornemen koestert.

Naar aanleiding van de opmerkingen van vele andere leden inzake de toenemende premielast, welke het gevolg zal zijn van de invoering van deze verzekering, moge de ondergetekende nog eens herhalen, dat hij er zich terdege van bewust is, dat de grenzen van de premielast genaderd zijn en dat bij het naar voren brengen van wensen omtrent uitbreiding van de sociale verzekering nut en offers nauwkeurig moeten worden afgewogen.

De aan het woord zijnde leden zouden voorts gaarne het oordeel van de ondergetekende vernemen over een door hen aangehaalde publikatie in „Ruimzicht” van 14 oktober 1965 en een soortgelijke publikatie in „De Gids”, welke publikaties betrekking hadden op de stijging van de lasten van het Interimfonds en de wijze waarop in het tekort van dat fonds zal moeten worden voorzien. De ondergetekende moge deze leden voor zijn zienswijze te dezen verwijzen naar de uitvoerige informaties, welke hij hieromtrent in verband met de behandeling van de begroting van zijn departement voor 1966 aan de Tweede Kamer heeft verstrekt en welke zijn vervat in het Verslag omtrent een briefwisseling met de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, gedrukte stukken 1965—1966 — 8300, nr. 10.

Naar aanleiding van de door een der leden gestelde vraag of de ondergetekende bereid is een duidelijker beeld van de totale premielast en van de verdeling daarvan na de eventuele invoering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering en van een volksverzekering tegen zware geneeskundige risico's aan de Kamer te verstrekken, merkt de ondergetekende het volgende op.

Naar het zich laat aanzien zal de z.g. evenwichtspremie voor de W.A.O. hoger uitvallen dan aanvankelijk was voorzien. Recente berekeningen op het departement van de ondergetekende hebben uitgewezen, dat met name de invaliditeitskans, waarmede de S.E.R. in zijn advies van 1957 inzake de herziening van de invaliditeitsverzekering heeft gewerkt ter berekening van de kosten van een nieuwe invaliditeitsverzekering, sedertdien is gestegen. De S.E.R., die zijn berekening baseerde op de verhouding van het aantal personen, dat in 1954 de maximumuitkeringsduur voor de Ziektewet bereikte tot het aantal typeverzekerden in dat jaar, kwam tot een invaliditeitskans van 0,45 pct. Een zelfde berekening, gebaseerd op de cijfers voor het jaar 1963, leidt tot een invaliditeitskans van ruim 0,53 pct. Dit betekent voor wat betreft deze invaliditeitskans — waarbij het ongevalsrisico buiten beschouwing is gebleven — reeds een stijging van bijna 20 pct. in vergelijking met de cijfers, waarvan de S.E.R. uitging. Ook de cijfers over de laatste jaren, voorafgaande aan 1963, wijzen op een verhoging van de invaliditeitskans in deze orde van grootte. Hoewel veel factoren nog onzeker zijn, mag wel worden aangenomen, dat de premie voor de W.A.O. in de evenwichtstoestand in plaats van op de tot dusver voorziene 3,1 pct. eerder in de orde van grootte van 3,8 pct. zal komen te liggen.

Aangezien evenwel de premie voor de Interimwet invaliditeitstrekkers met ingang van 1 januari 1966 met 0,9 pct. is verhoogd van 1,5 pct. tot 2,4 pct. zal vorenbedoelde te verwachten hogere uitkomst van de premie voor de W.A.O. niet meebrengen, dat de op het tijdstip van invoering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering tot dusver voorziene premiestijging hoger zal uitvallen. De beschouwingen, welke aan de premiestijging bij invoering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering zijn gewijd op blz. 6 van het verslag van het mondeling overleg met de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Volksgezondheid uit de Tweede Kamer (stuk nr. 25) en waar-

naar dit lid reeds verwees, behouden dan ook hun waarde. De ondergetekende kan daaraan thans niets toevoegen. Hij moge onderstrepen, dat reeds in de Regeringsverklaring van 27 april jl. is medegedeeld, dat bij invoering van een volksverzekering tegen zware geneeskundige risico's en van de arbeidsongeschiktheidsverzekering zal worden nagegaan, welk deel van de lastenstijging voor de premieplichtigen uit de algemene middelen gefinancierd kan worden, onverminderd de reeds gedane toezegging, dat het deel van de premielast, dat overeenkomt met de lastenvermindering, die bij de totstandkoming van een regeling voor zware geneeskundige risico's voor de overheid zal ontstaan, als bijdrage uit de algemene middelen in de financiering zal worden gebezigd. Daaraan werd nog toegevoegd, dat de Regering zal bevorderen, dat de overheidsbijdragen in de sociale verzekering verleend zullen worden via de kinderbijslagregelingen.

Het ligt in het voornemen van de ondergetekende in de memories van toelichting op de wetsontwerpen ter voorziening in zware geneeskundige risico's voor het gehele Nederlandse volk en een gewijzigde financieringsregeering voor de algemene kinderbijslagverzekering op de door een der leden gestelde vraag nader in te gaan.

§ 7. Wijzigingen in andere wetten

Vele leden wezen erop, dat ten aanzien van het liquidatie- en overgangsrecht de tijd dringt. De ondergetekende is zich hiervan bewust. Er wordt op zijn departement aan het voorbereiden van deze ingewikkelde en tijdrovende regeling hard gewerkt. Hij streeft ernaar omstreeks het eind van het eerste kwartaal van 1966 tot indiening van wetsontwerpen ter zake te geraken.

Met erkentelijkheid heeft de ondergetekende ervan kennis genomen, dat verscheidene leden uitdrukking wilden geven aan hun bewondering voor de vormgeving der voorliggende wetsontwerpen, in het bijzonder voor wat het ontwerp inzake een arbeidsongeschiktheidsverzekering betreft. Voor de redenen, welke ertoe hebben geleid om de ziekgeldverzekering vooralsnog, in afwachting van een verdere codificatie, in een afzonderlijke wet geregeld te laten, moge de ondergetekende verwijzen naar hetgeen hij hieromtrent heeft gezegd in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (stuk nr. 15, blz. 2 en 3).

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*
G. M. J. VELDKAMP.

De commissie van rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 8 december 1965.

MIDDELHUIS (voorzitter)
VAN WINGERDEN
DE GAAY FORTMAN
BÜHRMANN
LOUWES
VAN PELT
VAN OMMEREN-AVERINK.